

Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 3656/29.03.2012
MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI

CLASA PREGĂTITOARE

**Programa școlară
pentru disciplina**

ARTE VIZUALE ȘI LUCRU MANUAL

*Aprobată prin ordin al ministrului
Nr. 3656/29.03.2012*

București, 2012

Notă de prezentare

În planul-cadru de învățământ, disciplinele *Arte vizuale și Lucru manual* fac parte din aria curriculară *Arte și tehnologii*. De-a lungul Ciclului achizițiilor fundamentale, este propusă o abordare integrată a conceptelor specifice celor două domenii, în 2-3 ore pe săptămână. În cadrul curriculumului au fost marcate cu asterisc componentele care vor fi urmărite la extindere (respectiv în cadrul opțiunii pentru 3 ore pe săptămână). Vom puncta în cele ce urmează schimbările promovate de noua programă.

De ce Arte vizuale și nu Educație plastică?

Domeniul artelor vizuale acoperă: pictură, desen, grafică, artă decorativă (tapiserie, scenografie, ceramică, vestimentație, design, arta bijuteriilor etc.), fotografie artistică, arta tiparului, sculptură, arhitectură, artă monumentală, artele spectacolului etc. Toate acestea sunt prezente în cotidian și omul contemporan se raportează la ele. Ocupându-ne doar de *Educația plastică*, nu am face altceva decât să limităm sfera preocupărilor și intereselor copiilor. În secolul pe care îl traversăm, aceștia sunt expuși unei multitudini de informații și influențe, cele mai multe venind pe cale vizuală. Cu cât ne ocupăm mai devreme de explorarea în adâncime a unor concepte-cheie specifice limbajului vizual, cu atât avem șanse mai mari ca elevii să facă alegeri pertinente și corecte.

De ce Lucru manual și nu Abilități practice?

Prin *reînțoarcerea* la denumirea de *Lucru manual* dorim să mutăm accentul de pe însușirea diverselor tehnici și dezvoltarea unor abilități practice, pe formarea caracterului. Reprezentantii *Școlii Active* considerau că practicarea îndelungată a lucrărilor manuale este o adevărată școală de cultură morală, întrucât nu e destul să știm să ne folosim mâinile, ci trebuie să putem face asta în mod responsabil și inteligent.

De ce împreună, Arte vizuale și Lucrul manual?

Actuala programă sugerează o abordare integrată a conceptelor specifice domeniilor *Arte vizuale și Lucru manual*. De ce?

- Pentru că o învățare holistică are mai multe șanse să fie interesantă pentru elevi și să promoveze un sens al controlului propriu asupra învățării.
- Pentru că la vârsta pe care o avem în vedere, *Lucrul manual și Artele vizuale* nu au valoare decât dacă sunt puse în slujba educării spiritului și a atitudinilor.
- Pentru că a dezvolta copilului abilitățile de comunicare nonverbală, de a primi și emite mesaje vizuale implică în mod fundamental și antrenarea legăturilor dintre minte și mână.
- Pentru că *Frumosul și Utilul* nu pot merge decât împreună. Într-o eră a imaginilor vizuale, în care industriile moderne produc milioane de obiecte, granițele domeniilor se deschid. Noi toți ne dorim produse:
 - care să vină în întâmpinarea intereselor și nevoilor pe care le avem;
 - care să aibă performanțe tehnice și grad de fiabilitate ridicat;
 - care să fie convenabile ca preț;
 - care să respecte principiile estetice.

Ce predăm/învățăm/evaluăm?...și cum?...și, mai ales, de ce?

Programa de *Arte vizuale și Lucru manual* propune un demers centrat pe dezvoltarea gândirii și pe dezvoltarea posibilităților de comunicare interumană extraverbală, prin imagine, folosind trăirea artistică și contribuind astfel la conturarea profilului de formare la finele Ciclului achizițiilor fundamentale.

Scopul curriculumului centrat pe dezvoltarea gândirii este învățarea aprofundată. Pentru o învățare de profunzime este necesară o schimbare de priorități în care dobândirea de cunoștințe de dragul informării trece pe locul secund. Pe primul loc se situează conceptele-cheie și instrumentele cu care elevii vor reuși să surprindă specificitatea fiecărui domeniu. Acesta este motivul pentru care programa a fost organizată pe structura:

- Notă de prezentare
- Competențe generale (ce se urmăresc a fi formate de-a lungul celor trei ani - clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a);
- Competențe specifice (deduse din competențele generale, care se formează pe durata unui an școlar și care reprezintă acele seturi de deprinderi, conținuturi și atitudini prin care pot fi rezolvate o diversitate de probleme) și exemple de activități de învățare (antrenamente propuse pentru dezvoltarea competențelor);
- Sugestii metodologice (cuprinzând reperele didactice pentru aplicarea programei într-o abordare centrată pe dezvoltarea competențelor).

Competențe generale

- 1. Explorarea de mesaje artistice exprimate în limbaj vizual într-o diversitate de contexte familiare**
- 2. Realizarea de creații funcționale și/sau estetice folosind materiale și tehnici elementare diverse**

Competențe specifice și exemple de activități de învățare

1. Explorarea de mesaje artistice exprimate în limbaj vizual într-o diversitate de contexte familiare

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<i>Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:</i>	<i>Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:</i>
1.1. Sesizarea semnificației unui mesaj vizual simplu, exprimat prin desen/pictură/modelaj/colaj/film/desen animat, care reflectă un context familiar	<ul style="list-style-type: none"> - formularea de răspunsuri la întrebări simple - formularea de răspunsuri ce presupun alegere duală/multiplă: „În desen este cățelul tău sau pisica ta?” - povestirea unui eveniment sau a unui lanț scurt de evenimente personale, cu ajutorul desenului, picturii, modelajului, colajului etc. - identificarea unor momente din activitatea zilnică, când se prezintă imagini corespunzătoare - punerea în corespondență a desenelor, picturilor, modelajului, colajului cu mesaje orale indicate
1.2. Observarea liniei, a punctului și a culorii în ipostaze familiare, în spațiul înconjurător	<ul style="list-style-type: none"> - precizarea culorilor obiectelor personale - realizarea de grafice cu postit-uri sau bucățele de hârtie colorată, în care să surprindă: „Culoarea preferată”, „Culorile preferate ale membrilor familiei (frați, surori, mama, tata, bunicul, bunica etc.)” - recunoașterea diferitelor tipuri de linii și puncte întâlnite în mediul familiar
1.3. Manifestarea curiozității față de explorarea de mesaje artistice simple, exprimate vizual	<ul style="list-style-type: none"> - observarea modului diferit de ilustrare a aceluiași subiect – <i>Exemplu:</i> „Autoportret” – prin desen, pictură, modelaj, colaj etc. - participarea la expoziții cu caracter artistic realizate de colegii mai mari din școală - vizionarea unor fragmente din filme de desene animate, cu caracter educativ și formularea de răspunsuri simple la întrebări legate de mesaj - vizionarea de spectacole de teatru și teatru de păpuși, adecvate vârstei - participarea la ateliere de lucru comune părinți-copii, în care se demonstrează îndeletniciri casnice actuale: amenajarea unei mesei festive, ornarea platourilor, aranjamente florale, ornamente de iarnă, împodobirea bradului etc.

2. Realizarea de creații funcționale și/sau estetice folosind materiale și tehnici elementare diverse

Competențe specifice	Exemple de activități de învățare
<i>Până la finalul clasei pregătitoare vor fi formate următoarele competențe:</i>	<i>Pe parcursul clasei pregătitoare se recomandă derularea următoarelor activități:</i>
2.1. Observarea unor caracteristici simple ale materialelor întâlnite în mediul familiar	<ul style="list-style-type: none"> - exprimarea de mesaje orale simple despre: textura, culoarea, dimensiunea, forma, grosimea și utilitatea unor obiecte, strânse într-o colecție sau la Colțul de Artă amenajat special în clasă - gruparea materialelor după criterii date – <i>Exemplu:</i> jocul „Cenușăreasa”: „Ajut-o pe Cenușăreasa să pună în coșulețe diferite, materiale de același fel; Grupează materialele care pot fi tăiate cu foarfecele; Grupează materialele roșii; Grupează materialele care se pot rupe, care sunt transparente” etc. - enumerarea unor caracteristici observabile ale materialelor și instrumentelor întâlnite în mediul familiar – <i>Exemplu:</i> jocul „Eu spun ceva, tu spui altceva” despre creioanele tale, uniforma ta, penarul tău etc. - sortarea materialelor de lucru și a instrumentelor în funcție de proprietăți/utilizări etc.; depozitarea în spații special amenajate și etichetarea lor – <i>Exemplu:</i> „Borcanul cu pietricele”, „Găleușa cu scoici”, „Coșulețul cu fire”, „Cutia cu ghinde” etc.

<p>2.2. Manifestarea liberă a ideilor și trăirilor personale, apelând la forme simple de exprimare specifice artelor</p>	<ul style="list-style-type: none"> - realizarea de aplicații ce au la bază inițiative spontane, atunci când li se pun la dispoziție materiale și instrumente diverse, într-un mini-atelier amenajat în sala de clasă sau în Colțul de Artă - realizarea unor compoziții, individual/în perechi/în grup, folosind culori la alegere și tehnici improvizate – <i>Exemplu:</i> stropire, suflare, ștampilare, tragere și zgâriere, amprentare cu frunze, fructe, legume, obținerea formelor spontane prin presarea hârtiei, dactilopictură, modelaj, decolorare cu pic etc. - folosirea liniei cu scop de contur și cu scop decorativ în aplicații/compoziții liber alese
<p>2.3. Realizarea de aplicații/compoziții/obiecte/construcții simple, pe baza interesului direct</p>	<ul style="list-style-type: none"> - realizarea de construcții libere, spontane, atunci când li se pun la dispoziție materiale și instrumente diverse, într-un mini-atelier amenajat în sala de clasă sau în Colțul de Artă - utilizarea unor tehnici simple de îndoire, pliere, înșirare, răsucire, lipire, rupere, tăiere, decupare după contur, modelaj, în funcție de nevoile/opțiunile copiilor - confecționarea de jocuri și jucării simple – <i>Exemplu:</i> „Morișca”, „Bărcuța”, „Cubul”, „Puzzle”, „Cărți de joc”, „Loto cu imagini”
<p>*2.4. Transformarea unui material prin tehnici simple</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>mototolirea, ruperea și tăierea hârtiei cu texturi diferite; formularea de întrebări simple și răspunsuri despre cele observate</i> - <i>modelarea plastilinei, a lutului etc.; formularea de întrebări simple și răspunsuri despre cele observate</i> - <i>tăierea firelor și a materialului textil; formularea de întrebări simple și răspunsuri despre cele observate</i> - <i>înșirarea mărgelilor; formularea de întrebări simple și răspunsuri despre cele observate</i> - <i>lipirea diverselor materiale pe suporturi diferite; formularea de întrebări simple și răspunsuri despre cele observate</i> - <i>identificarea unei operații simple la care a fost supus un material, prin comparare cu starea inițială a acestuia – Exemplu: jocul „Spune ce observi” (hârtie-hârtie ruptă, hârtie-hârtie tăiată, hârtie mototolită, hârtie îndoită, hârtie lipită; fire lungi-fire scurte etc.)</i> - <i>jocuri de rol: „La croitorie”, „La cizmărie”, „La brutărie”</i> - <i>confecționarea de obiecte prin tehnici simple: „Rochița păpușii”, „Pălăria”, „Cizmulita”, „Batista” etc.</i>
<p>*2.5. Descoperirea utilității obiectelor realizate prin efort propriu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>formularea de întrebări și răspunsuri la întrebări despre utilitatea și aspectul obiectelor întâlnite în mediul familiar – Exemplu: „Ajut-o pe Furni să înțeleagă de ce avem nevoie de șireturi? De ce avem nevoie de fular și căciulă iarna? De ce avem nevoie de suporturi pentru creioane?” etc.</i> - <i>decorarea sălii de clasă cu obiectele realizate prin efort propriu;</i> - <i>participarea cu obiectele realizate prin efort propriu la expoziții și târguri organizate în școală și în comunitate cu diferite ocazii: „Zilele școlii, Zilele orașului/comunei/satului”, „Mărțișor”, „Paști”, „Crăciun”</i>
<p>2.6. Participarea la activități integrate adaptate nivelului de vârstă, în care se asociază elemente de exprimare vizuală, muzicală, verbală, kinestezică</p>	<ul style="list-style-type: none"> - realizarea unor lucrări în care să se asocieze elemente de exprimare plastică, cu alte forme de exprimare artistică – <i>Exemplu:</i> ilustrarea unei povești cunoscute prin desen sau prin cântec, ilustrarea mișcării sugerate într-un tablou etc. - realizarea de scurte dramatizări (fragmente din povești) cu ajutorul păpușilor pe băț, pe deget sau pe mână - realizarea unor decoruri pentru diverse evenimente din viața școlii - punerea în scenă a serbărilor tematice specifice anotimpurilor

Sugestii metodologice

Argumente pentru schimbarea perspectivei

Este important ca un copil să nu fie învățat numai să recunoască forme și culori ci să se deprindă să-și observe propriile reacții în fața lor, să conștientizeze, pe cât e posibil, ce gândește și ce simte în fața unei imagini, nu numai să o înțeleagă, distant și rece, ci să participe efectiv la ceea ce ea comunică.

Cercetările făcute de specialiști arată că în momentul în care privim cu atenție un mesaj vizual și ne concentrăm să-l decodăm, antrenăm majoritatea zonelor sistemului nervos: ne punem întrebări, facem asociații, predicții, ne amintim de locuri sau de persoane dragi, simțim dorința de a vedea pe viu ceea ce a văzut și artistul (dacă e vorba de o operă de artă), dorim să comunicăm celor dragi emoțiile pe care le simțim etc. Deși este atât de importantă și folosește unul dintre sistemele de simboluri umane fundamentale, comunicării prin intermediul artelor vizuale nu i s-a acordat atenția cuvenită în școala românească de-a lungul timpului. Poate că e momentul să o facem acum, mai ales după ce *am fost avertizați că trăim într-o civilizație a imaginii*.

Cu toții ne plângem de excesul de imagini vizuale care ne asaltează clipă de clipă, dar cât timp petrecem învățându-i pe copii să facă selecții și să descifreze încercările de manipulare? Cu toții ne plângem de prostul gust care ne înconjoară, dar cât timp petrecem învățându-i pe copii să recunoască și să aprecieze frumosul? Cu toții ne plângem că meseriașii au dispărut, dar cât timp petrecem pentru a împărtăși generațiilor viitoare meșteșugurile?

Unde ar trebui să ajungem prin noua perspectivă?

Indiferent că vorbim despre un tablou, o sculptură, un vas de ceramică sau o fotografie artistică, ne propunem pe termen lung să-i învățăm pe copii să le privească potrivit cel puțin uneia dintre funcțiile pe care le au (practică, de comunicare, estetică) și să le observe din perspectivele:

- Desenului – adică observând proporții și detalii, limitele planurilor dar și structura compoziției;
- Luminii și umbrei – a relațiilor dintre planuri, așezate în ordinea importanței lor;
- Culoii – cu un puternic impact afectiv;
- Materialului – din care e realizată lucrarea și care comunică multe lucruri senzorialului nostru;
- Volumului (dacă e cazul – de exemplu, sculptura).

Inițierea artistică propusă de programa de față are, pe lângă rolul de formare a personalității, darul de a face ființa umană de orice vârstă să trăiască din plin, punând în acțiune toate funcțiile, nu numai gândirea logică, memoria sau voința ci, pe lângă acestea, tot ansamblul vieții sufletești, de la percepție la senzație, la emoții și sentimente. Capacitatea de a emite și primi mesaje vizuale complexe îmbogățește existența pe tot parcursul ei, din copilărie și până la bătrânețe și după pensionare, constituind cea mai importantă componentă a conceptului „învățare permanentă”.

La nivelul clasei pregătitoare, actuala programă școlară deschide un drum de inițiere în comunicarea prin imagine, scopurile și mijloacele enunțate fiind valabile pentru întreg ciclul primar. Foarte importantă rămâne viziunea de ansamblu, care aici e schițată, dar urmează să fie dezvoltată și amplificată pe tot parcursul școlarității.

Conținuturi¹ utilizate pentru dezvoltarea competențelor specifice:

- Culoile spectrului solar
- **Culori calde; culori reci (fără terminologie)*
- Pata de culoare; tehnici simple: stropire, suflare, ștampilare, tragere și zgâriere, amprentare cu frunze, fructe, legume etc., obținerea formelor spontane prin presare, dactilopictură, modelaj, decolorare cu pic
- Punctul și linia cu scop de contur și cu scop decorativ
- Tehnici simple: mototolire, rupere, tăiere, decupare după contur, modelaj, înșirare, răsucire, lipire
- **Forme spațiale (lungime, lățime, înălțime): construcții; forme spațiale foarte ușoare din hârtie – tehnica Origami*
- Tehnica colajului - folosind materiale și tehnici diverse, potrivite nivelului de vârstă

¹ Conținuturile marcate cu asterisc sunt utile pentru dezvoltarea competențelor propuse la extindere.

Strategii didactice

Programa permite o abordare didactică flexibilă care lasă loc adaptărilor la grupul de copii din perspectiva opțiunilor metodologice ale fiecărui profesor.

În abordarea integrată a disciplinelor *Arte vizuale și Lucru manual* se recomandă utilizarea unor strategii didactice prin care se încurajează inițiativa și libertatea de exprimare prin limbaj vizual. La această vârstă este foarte important accentul pus pe elementul ludic, prin care se cultivă spontaneitatea constructivă și crearea a copiilor. Mediul educațional ar trebui să permită o explorare activă și interacțiuni variate cu resursele, cu ceilalți copii și cu adulții.

Prin predarea integrată, cadrul didactic poate renunța la stilul de lucru fragmentat, în care cele două discipline se desfășoară una după alta, cu distincții clare între ele și poate propune teme/subiecte interesante, dorite de elevi la această vârstă, organizând cunoașterea ca un tot unitar, încheșat.

Se recomandă secvențe în care copiii să-și poată manifesta libertatea de alegere atât în ceea ce privește instrumentele cât și în ceea ce privește subiectele realizate. Un Colț de Artă amenajat în sala de clasă, în care materialele și instrumentele sunt la îndemâna copiilor, ar facilita atingerea acestui obiectiv.

În ceea ce privește **evaluarea**, se recomandă folosirea metodelor moderne, în special proiectul și portofoliul. Evoluția copilului va fi monitorizată și discutată cu părinții. În întreaga activitate de învățare și evaluare va fi încurajat și valorizat progresul fiecărui copil.

Exemplu de abordare integrată

TEMA: *Meșteșuguri populare – olărit și panificație*

Ce urmărim? - competența specifică -	Cum procedăm?
1.1.	<ul style="list-style-type: none">✓ vizionare film desen animat „Turtița fermecată”✓ discuții libere: <i>Ce imagini v-au impresionat? De ce?</i> (revenire la imaginile din film indicate de copii); <i>Ce amintiri vă trezesc aceste imagini?</i>✓ realizarea de descrieri scurte ale persoanelor familiare, ale locurilor, ale lucrurilor și ale evenimentelor din viața copiilor care au legătură cu imagini din film (bunici, covată, coacerea pâinii, cuptorul bunicilor, portul țărănesc, tricotatul ciorapilor etc.) <p>Notă: diferite imagini din film pot fi folosite ca puncte de plecare în abordarea unor teme variate: Povestea bobului de grâu, Povestea unei linguri de lemn, Motive tradiționale</p>
1.3.	<ul style="list-style-type: none">✓ întâlnire cu părinți/bunici/reprezentanți ai comunității; prezentarea unor obiecte confecționate manual și utilizate odinioară pentru frământarea aluatului (covată, lingură de lemn, strachină de lut)✓ observarea ornamentelor/motivelor populare desenate pe vase/linguri✓ discuții despre materialele și tehnicile prin care au fost realizate, despre aspectul și utilitatea acestor obiecte, despre meșteșuguri populare
2.2. 2.3.	<ul style="list-style-type: none">✓ modelarea unui obiect (farfurie, strachină, cană etc.) din plastilină, pastă de modelaj sau lut✓ formularea de întrebări simple și răspunsuri despre fenomenele observate✓ decorarea vaselor modelate cu puncte și linii utilizând tehnici simple: amprentarea cu diferite instrumente puse la dispoziție (pix, riglă, furculiță de plastic, cuțit de plastic etc.)✓ pictura pe vase din lut

2.6.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ desenarea pe saci de rafie a chipului vesel/trist/furios/uimit (în funcție de starea fiecărui copil) ✓ scurtă dramatizare –interpretarea unor imagini din film prin redarea mișcărilor turtiței (copiii folosesc sacii desenați drept recuzită) 	
2.1.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ sortarea unor materiale de lucru naturale (diferite semințe) în funcție de proprietăți – mărime, formă, culoare- <i>Exemplu:</i> „Ajut-o pe mama/bunica să facă ordine pe raft!” ✓ depozitarea materialelor sortate în spațiul special amenajat (Colțul de artă); etichetarea lor - „Castronul cu boabe de grâu”, „Strachina cu boabe de porumb”, „Săculețul cu boabe de orez” etc. 	
*2.4.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ realizarea de predicții orale: <i>Ce crezi că s-ar întâmpla dacă amestecăm făina cu sare?...cu apă? ...cu tempera?</i> ✓ identificarea unei operații simple la care a fost supusă făina (amestecul cu apă și sare), prin comparare cu starea inițială a acesteia ✓ copiii primesc o turtiță din aluat pe care o modelează utilizând diferite instrumente alese de ei –sucitor, ciocan, cuțit de plastic, podul palmei, forme de plastic folosite pentru prăjituri etc. ✓ observarea diferitelor forme obținute (prin tehnici alese de copii), din cantități aproximativ egale de aluat 	